

Molins de Rei, el bressol de l'heroïna de Sardenya

Autor: Martí Crespo

Data de publicació: 14-10-2021

Elionor d'Arborea (1340-1404) és una de les figures mítiques de Sardenya. En l'imaginari col·lectiu dels sards representa la unitat nacional pel seu intent d'unir els quatre regnes medievals contra la dominació catalanoaragonesa. Bo i així, Elionor va néixer a Molins de Rei. La casa d'Arborea té les arrels a la Garrotxa. Article d'En Martí Crespo a Vilaweb, publicat el 30 d'abril d'enguany.

Imatge de portada: Plaça d'Elionor d'Arborea, Oristany (Sardenya).

Dimecres 28 d'abril, Sardenya va commemorar la diada nacional en record de la insurrecció popular del 28 d'abril de 1794 contra el virrei i els funcionaris de la Casa de Savoia, arran de la negativa del govern piemontès de reconèixer els drets històrics del poble sard. Les anomenades Vespres Sardes són un episodi més de rebel·lió a l'illa contra les nombroses dominacions estrangeres que ha experimentat al llarg de la història. Quatre segles abans, sense anar més lluny, els qui intentaven controlar l'illa eren els catalans i també van topar amb una forta oposició local, encapçalada pel jutjat d'Arborea, un dels quatre regnes en què es dividia la Sardenya medieval juntament amb el de Càller, el de Gal·lura i el de Torres.

El jutge Marià IV d'Arborea (1317-1375), que s'havia educat a Barcelona i amb les autoritats de la qual mantenia bones relacions, va trencar l'amistat amb la corona catalanoaragonesa el 1353 arran de la conquesta de l'Alguer. Conscient de les ganes creixents de Pere el Cerimoniós d'ocupar tota l'illa, va decidir de plantar-hi cara coalitzant-se amb la poderosa família Dòria i els genovesos. El conflicte, que es va desenvolupar amb alts i baixos durant set dècades, el va heretar la seva filla Elionor, com a jutgessa regent del territori després de la mort de Marià IV. Elionor d'Arborea (1340-1404), de la qual ens ha arribat informació limitada, és de fet una de les figures mítiques de Sardenya: en l'imaginari col·lectiu representa la unitat nacional dels sards pel seu intent d'unir els quatre jutjats o regnes medievals contra la dominació catalanoaragonesa. Per reforçar els vincles amb Gènova, el 1376 es va casar amb Brancaleó Dòria, que en una de les negociacions amb Barcelona acabaria convertit en ostatge i moneda de canvi dels

catalans per a mirar d'assolir un acord de pau favorable als seus interessos.

Durant el seu regnat des del palau d'Oristany, la capital d'Arborea, a més d'estar pendent dels moviments bèl·lics i diplomàtics, Elionor va promulgar la Carta de Logu, el recull de lleis de dret civil i penal del jutjat d'Arborea i considerada una de les col·leccions de lleis més antigues i alhora avançades d'Europa. Amb la batalla de Sanluri, el 1409, es va posar fi a setanta anys de conflicte amb la desfeta sarda i el domini catalanoaragonès sobre l'illa. Però Elionor ja no va veure la derrota: s'havia mort l'estiu del 1404, probablement d'una epidèmia de pesta, en algun lloc de l'illa. Amb tot, el seu llegat va perviure gràcies a l'esmentada Carta de Logu, vigent al Regne de Sardenya durant més de quatre segles, i la seva figura, amb aurèola d'heroïna sarda, encara es manté ben viva sis segles després.

I això que la majoria d'historiadors coincideixen a situar-ne el naixement no pas a l'illa on és idolatrada, sinó en terres de la seva gran rival en vida, Catalunya. En efecte, es té constància que el 1334 la casa d'Arborea, amb arrels llunyanes a la Garrotxa i aleshores encara aliada de Barcelona, havia comprat els castells de Mataró i de Gelida, a més de la vila de Molins de Rei. I en aquest municipi, justament, sembla que va néixer cap al 1340 l'Elionor, filla del jutge i governant suprem d'Arborea Marià Bas-Serra, i de la catalana Timbor, pertanyent al noble llinatge dels Rocabertí de l'Empordà.

I una mica més: El nom d'Elionor d'Arborea també ha passat a la posteritat, més enllà i tot de l'illa de Sardenya, per la seva passió per la falconeria. De fet, al capítol 87 de la Carta de Logu apareix una de les primeres disposicions legals per a protegir els ocells rapinyaires, motiu pel qual una espècie rep el nom de falcó d'Elionor o de la reina (*Falco eleonora*).

30.04.2021

Per: Martí Crespo

<https://www.vilaweb.cat/noticies/com-a-casa-molins-de-rei-el-bressol-heroïna-de-sardenya-elionor-arborea/>

Detall del quadre d'Antonio Benini que representa Elionor d'Arborea signant 'La carta de Logu'.

Bust que representa Elionor d'Arborea a l'església de Santu 'Engiu.

Un exemplar de falcó Elionor o de la Reina.